

BİR DAVID CRONENBERG FİLMİ

TEHLİKELİ İLİŞKİ
A DANGEROUS METHOD

AÇIĞA ÇIKMAMIŞ SIRLAR. EN KARANLIK ARZULAR.

ÖZET

David Cronenberg'in uzun süredir merakla beklenen son filmi, Oscar Ödüllü senarist Christopher Hampton tarafından sinemaya uyarlanan "TEHLİKELİ İLİŞKİ / A DANGEROUS METHOD" 25 Kasım'da vizyona giriyor. Tamamen yaşanmış olaylardan yola çıkan filmde Sigmund Freud'u Viggo Mortensen, Carl Jung'u Michael Fassbender, Sabina Spielrein'i Keira Knightley ve Otto Gross'u da Vincent Cassell canlandırıyor. Filmin müziklerinde ise Yüzüklerin Efendisi Üçlemesi'nin müzikleriyle tanınmış 3 Oscar sahibi Howard Shore imzası bulunuyor.

Psikanalizin doğuş sürecinde aşk, gerilim ve tutku dolu bir hikayeye odaklanan "Tehlikeli İlişki" 20. yüzyıla damgasını vuran iki büyük beyin Sigmund Freud ve Carl Jung ve arasındaki çalkantılı ilişkiyi Jung'un yasak aşkı Sabina ekseninde anlatıyor. 1904 yılında, akli dengesi bozuk olan Sabina, tedavi olması için Carl Jung'a teslim edilir. O sırada evil olan ve baba olmaya hazırlanan Jung, Sabina üzerinde ilk kez Freud'un tartışmalı tedavi yöntemini uygular ancak tedavi ilerledikçe bu hastasıyla yakınlaşmaya başlar. Üçü arasındaki ilişki gerilimli ve içinden çıkılmaz bir hal alırken zamanla Freud ile yükselmekte olan genç psikanalist Jung'un arası açılacaktır.

Vizyon Tarihi: 25 Kasım 2011

Yönetmen: David Cronenberg

Oyuncular: Keira Knightley, Viggo Mortensen, Michael Fassbender, Vincent Cassel

Yapımcı: Jeremy Thomas

Senaryo: Christopher Hampton

Görüntü Yönetmeni: Peter Suschitzky

Sanat Yönetmeni: Anja Fromm, Nina Hirschberg, Kiko Francis Soeder, Sebastian Soukup

Kurgu: Ronald Sanders

Yapım Yılı: 2011

Ülke: Almanya, İngiltere, İsviçre, Kanada

Süre: 99 dk.

Dağıtım: Tiglon

İthalat: Kalinos Film

Web Sitesi: www.sonyclassics.com/adangerousmethod/
<http://the-dream-institute.com>

YAPIM NOTLARI

SAHNEDEN PERDEYE

TEHLİKELİ İLİŞKİ / A DANGEROUS METHOD, ilk olarak 90'ların ortasında bir senaryo olarak hayata geçti. Oscar ödüllü senaryo yazarı Christopher Hampton, psikanalize derin bir ilgi duymuş, Jung, Freud ve Sabina arasındaki ilişkiyi araştırmak için oldukça zaman harcamış; Spielrein'in dosyasını da, Zürih'teki Burghölzli Hastanesi'ni ziyaret ettiğinde okumuştur. Hampton, bu zeki şahsiyetlere olan ilgisini şöyle açıklıyor; "Psikanaliz devrim niteliğinde bir fikirdi ve bu insanlar da onun öncüleriydi. Psikanaliz gizli saklı birçok şeyi ortaya çıkarmış, birçok tabuyu gözler önüne sermişti. On dokuzuncu yüzyıl sonlarında, yeni fikirlere dayanan büyük akımlar ortaya çıkacak, toplum anlayışına yeni bir boyut kazandıracaktı."

Hampton elindeki malzemeyi, The Talking Cure ismini verdiği oyunda kullanarak geliştirdi. Ralph Fiennes'in Jung'u canlandırdığı oyun, 2002'de Londra'daki National Theatre'da başarıyla sahnelendi. Birkaç yıl sonra başarılı yönetmen David Cronenberg, Hampton'dan, oyunu film için senaryolaştırmasını istedi. Cronenberg bu süreci şu cümlelerle anlatıyor; "Christopher Hampton'ın oyununu gördüğümde, beyazperdede kullanabileceğim bir altın madenine rastladığımı biliyordum. İkinci Dünya Savaşı'nın yaklaşan gölgesi altında yaşanan bu duygusal karşıtlık hikayesi, yoğun ve girift bir şekilde örülmüş iki ilişkinin iç yüzünü ortaya seriyordu. Karakterlerin gerçek hayattan gelen, yetenekli bireyler olduğu gerçeği ve Jung, Freud ve Sabina birlikteliğinin modern psikanalizin doğuşuna sebep olması, konuyu benim için daha da ilgi çekici kılıyordu."

Hampton senaryoyu, tarihi olaylar ve yaşamış şahsiyetlerden yaptığı alıntılarla geliştirerek, fikir çatışmalarının konu edildiği dramatik bir hikâyeye dönüştürdü. Cronenberg projeyi yakın dostu, Oscar ödüllü yapımcı Jeremy Thomas'a götürdü. Thomas, bireysel film yapımcılarıyla çalışmakla ün yapmış bir yapımcıydı. Daha önce de Cronenberg'le, yönetmenin Oscar ödüllü filmleri Crash ve Naked Lunch'ta beraber çalışmıştı. Proje Thomas'ın ilgisini çekti. Yapımcı, süreç hakkında şöyle diyor; "Yönetmen David Cronenberg ve başarılı tiyatro ve film senaryosu yazarı Christopher Hampton beraberliği, benim için kaçırılmayacak bir fırsattı. Bu kadar ilginç bir fikirselle çatışmanın beyazperdeye aktarılmasında David'le tekrar çalışma fırsatını kullanmak istemem gayet doğaldı. Filmdeki diyaloglarda oldukça fazla sayıda atışma var. İyi oyuncular tarafından canlandırıldığında seyretmesi zevkli, muhteşem bir filmografiye

sahip bir yönetmen tarafından çekildiğinde, seyircide sağlam bir etki bırakacak cinsten bir film olduğunu düşünmüştüm.”

Cronenberg gibi hayranlık duyduğu bir yönetmenle çalışma fırsatı, Hampton için bir zevkti. Yönetmen hakkında şu cümleleri kuruyor; “Bence, David'in çalışmalarında, aşırı sakın bir nesnellik ve şiddetin eşsiz bir bileşimi var. Bu orijinal bileşim hikayeye de uyuyor, çünkü hikaye, toplum kurallarını değiştirme girişiminde bulunan ve hastalarını “normlara” yönelten kişilerin hikayesi. Bu kişiler, hastalarını bu normlara yöneltirken, bir yandan aslında norm diye bir şey olmadığını ve çoğu durumda, bizim gibi kendilerinin de, uçlarda yaşayıp, çelişki ve aykırılıklarla ellerinden geldiğince başa çıkmak zorunda olduklarının farkına varıyor. David, bu çelişki ve aykırılıkları özümseyip, bunlardan bir anlam çıkarabilen harika bir yönetmen.”

Cronenberg ise kendini, tarihin bu üç karizmatik şahsiyeti üzerine bir film çekme düşüncesine kaptırmıştı. Bu üçlü içinde yer alan Sabina, her iki adamı da derinden etkilemiş, görece az tanınan bir karakterdi. Cronenberg bununla ilgili olarak şöyle diyor; “Sabina, her iki adamın teorilerine derinden katkıda bulunmuş biriydi, bu durum, Freud ve Jung'la olan mektuplaşmaları ortaya çıkana kadar kimse tarafından bilinmiyordu. Üçlünün tutkuları, dile getirdikleri şeylerden, teorilerinden ve kuramsal düşüncelerinden doğuyordu. Oldukça etkileyici şahsiyetlerdi bunlar ve bu da harika bir hikayeydi.”

Aykırı filmleriyle tanınan bir yapımcı olan Thomas, bu az bilinen hikayenin beyazperdeye taşınması gerektiğini düşünüyordu. “Sıklıkla aşırı davranışları konu alan garip hikayelere her zaman tutkun olmuşumdur. TEHLİKELİ İLİŞKİ filmi, insanlığı en iyi tahlil eden kişilerin, nasıl da en temel duygulara yenik düştüğünü gösteren büyüleyici bir hikaye. Aşk, cinsel arzu, hırs, aldatma, duygusal hezeyanlar, bir anda alevlenen anlaşmazlıklar ve apokaliptik hayaller, Jung, Freud ve Sabina'nın bir araya geldiği ve ardından ayrıldığı, modern düşünceyi sonsuza kadar değiştirecek bir anın temelini oluşturuyordu. Filmi benim için karşı konulmaz yapan, bu kişisel dinamiklerin, tarihin geniş bir dönemine yayılıyor olmasıydı.”

PERDEDEKİ JUNG, FREUD VE SABINA

Hikayenin geçtiği yıllarda belirli bir yaşta olan bu tarihi şahsiyetleri canlandıracak oyuncular söz konusu olduğunda, spesifik bir oyuncu seçimi yapmak gerekmişti. Thomas bu konuda şunları söylüyor; "Karakterler vasıtasıyla, insan zihninin ayrıntılı bir araştırmasıydı bu. Jung otuz, Freud elli, Sabina yirmilerinin, Gross ise otuzlarının başındaydı. Micheal Fassbender, Viggo Mortensen, Keira Knightley ve Vincent Cassel, David'in bu roller için düşündüğü oyunculardı ve ben de bunun muhteşem bir seçim olacağını düşünüyordum."

Sabina Spielrein, ilk kadın psikanalizcilerdendi, uzmanlık alanı olan çocuk psikolojisinde bir öncüydü. Oysa 1912'de Psychoanalytical Society'ye sunduğu tezde, cinsel dürtünün içinde; hem yıkım güdüsünün, hem de değişim güdüsünün barındığı fikrini ortaya atmasına rağmen, psikanaliz tarihinde pek adı geçmemektedir. Bu sunumda; Jung'un erkekteki kadınsılık ve kadındaki erkeksilik (dönüşüm) fikrinden, Freud'un cinsel güdü ve ölüm güdüsü teorilerine, Sabina'nın hem Jung'un, hem de Freud'un çalışmaları üzerindeki etkisine kanıt teşkil edecek şeyler vardı. Freud daha sonra bir kitabında, cinsel güdü ve ölüm güdüsü teorilerine onu Sabina'nın yönlendirdiğini belirtmiş, Jung ise, büyük olasılıkla ilişkilerinin doğası gereği hiçbir zaman Spielrein'in fikirlerinden etkilendiğini alenen söylememiştir.

Sabina'nın, hastane kayıtları, kişisel güncesi ve Jung ve Freud'la olan yazışmaları sayesinde, her iki adamın fikirlerine ilham verdiği daha sonra ortaya çıkmıştır. Cronenberg gerçekte yaşamış bu şahsiyetleri perdeye taşıırken karşılaştığı zorluğu şöyle değerlendiriyor, "TEHLİKELİ İLİŞKİ'de, duygusal dehşete dayanan ama cazibesinden hiçbir şey kaybetmeyen zarif bir film yapma peşindeydim. Beni teşvik eden şey, üçlüyü yönlendiren tuhaf, kişisel ayrıntılardı. Ve bu da bana; beyinsel ve fiziksel engellerle bağlanıp, bu bağları koparmanın nasıl bir şey olduğuna dair bir fikir vermişti. Garip bir aşk üçgeniydi bu. Sabina'nın Freud'la cinsel anlamda bir ilişkisi yoktu ama Jung ve Freud arasında da olmak üzere, üçgenin her kenarında diğerlerine duyulan bir sevgi, inanılmaz bir etkileşim ve arkadaşlık vardı."

Micheal Fassbender – Carl Jung

Çok yönlü ve rağbet edilen bir oyuncu olarak Micheal Fassbender, Carl Jung rolünü canlandırması için seçilmişti. Jung ve Freud'un yaşamlarının pek de bilinmeyen bir döneminin cazibesine kapıldığı için bu rolü canlandırmaya hevesliydi. Sabina'nın, ikilinin çalışmaları üzerindeki etkisine olan inancını şu cümlelerle açıklıyor: "Christopher Hampton'ın topladığı

bilgilere göre Sabina; Jung'un, kişiliğin içe dönüklüğü, dışa dönüklüğü tanımı üzerine fikirlerini derinden etkilemişti. Yine de Sabina'nın her iki adam üzerindeki etkisinin göz ardı edildiğini düşünüyorum. Bu üçlü arasında ilginç bir dinamik vardı ve Sabina ikilinin arasındaki uçurumu bir şekilde ön plana çıkarmıştı. Ama aynı zamanda işbirliğine devam etmelerini de istiyordu çünkü yan yana çalışmazlarsa, bunun psikoloji bilimini 100 yıl geriye taşıyabileceğinin de farkındaydı. TEHLİKELİ İLİŞKİ'yi ilginç kılan, bu ünlü şahsiyetlerin yaşamında, bizim farkında olmadığımız bir kesit sunmasıydı.”

Hampton'ın senaryosu ve Cronenberg'le çalışma fırsatı, Fassbender'i cezbetmişti. Film ilerledikçe, Fassbender'in yenilikçi karakteri ile akıl hocası Freud, eşi Emma ve onu sınırları yıkmaya teşvik eden hastaları Sabina ve Otto Gross arasındaki dinamik ilişkiler, seyircinin de kendilerinden bir şeyler bulabilecekleri ilişkiler haline geliyordu. Fassbender bu konuya şu şekilde açıklık getiriyor; “Filmde yansıtılan duygular anlaşılır şeyler, çünkü karakterlerin aslında bizim de sürekli içinde bulunduğumuz duyguları yaşayan insanlar olduğunu görüyorsunuz. Tutkuları ve kıskançlıkları var. Karakterlerin yaşadığı bir sürü şey var. Zeki insanlardı fakat zekayla beraber egoları da işin içindeydi. Bence bu ilginç bir durum, köşeye sıkışan insanların verdiği tepkiler ve çevrelerindekiyle olan ilişkileri, bazen onlara en yakın kişilere de yansır.”

Keira Knightley – Sabina Spielrein

Üçlünün merkezinde yer alan Sabina Spielrein rolü, Oscar, Altın Küre ve BAFTA ödülleri aday gösterilmiş aktris Keira Knightley'e teklif edilmişti. Knightley, senaryoyu okur okumaz bu zorlu rolü kabul etmiş, psikanaliz dünyasını öğrenmek amacıyla araştırmalara girişmiş, konu hakkında kitaplar okuyarak, aynı zamanda Sabina hakkında bulabildiği her türlü bilgiye ulaşmaya çalışarak, psikanalizcilerle konuşmuştu. Knightley için TEHLİKELİ İLİŞKİ'nin bir parçası olma fırsatı, hayal gücünü de harekete geçirmişti. “Hikayede büyüleyici bulduğum şey, psikanalizin başlangıcını göstermesiydi. Psikanaliz, ego veya kompleks gibi bugün üstüne pek düşünmeden kullandığımız kelimeleriyle aslında kültürümüzün bir parçası. Oysa o sıralarda henüz başlangıç aşamasındaydı ve bu kişiler, insanların tedavisinde yeni bir yol keşfediyordu.”

Filmin başında karşılaştığımız histerik ve sorunlu Sabina, Knightley'in daha önce canlandırdığı rollerden oldukça farklıydı. Knightley, yirminci yüzyılın alanındaki en ünlü düşünürlerine ilham kaynağı olan bu olağanüstü kadını canlandıracağı zorlu role hevesle girişti. Knightley, Hampton'ın senaryosunu okuduğunda, Jung'un Sabina'dan ilk seansta etkilendiğini hemen fark etmişti. Sade dekore edilmiş bir odada, Jung arkasında oturmuş,

Freud'un "konuşarak iyileştirme" metodunu Sabina üzerinde uyguluyordu. Knightley, bu süreci şöyle açıklıyor; "Sabina hastaneden ilk geldiğinde, zihinsel sorunlara sahip biriydi ama bence Jung'u asıl şaşkınlığa uğratan şey, oldukça zeki, cesur ve açık olmasıydı. Jung, Freud hakkında ve bugün psikanaliz dediğimiz konuda çok şey okuyor ve Sabina'yı bu "konuşarak iyileştirme" metodu için turnusol testi gibi kullanıyordu. Sabina oldukça duyarlı biriydi ve bence dürüstlüğü, zekası, gücü ve güzelliği, Jung'u çeken şeyler olmuş, sonuçta Jung'un dengesini kaybetmesine yol açmıştı."

Jung ve Sabina'nın başlangıçtaki karşılaşmaları, beraber psikanalizde çıkacakları yolculuğun başlangıcıydı. Fassbender bu durumu şöyle açıklıyor; "İlişkileri gelişip, Jung bu yeni tekniği keşfettikçe ve Sabina'nın kişisel ve zihinsel sorunlarını anlamaya çalıştıkça, yan yana bir yolculuğa çıkıyorlar ve neredeyse meslektaş oluyorlar. Christopher'ın yazdığı şekliyle, aralarında karşılıklı bir saygı var."

Viggo Mortensen – Sigmund Freud

Oscar, Altın Küre, Sinema Oyuncuları Derneği (SAG) ödülleri sahibi, Cronenberg'in, Eastern Promises filmiyle BAFTA ödülüne aday gösterilen Viggo Mortensen için, yönetmenle üçüncü bir kez çalışma fırsatı elde etmek ve ikon şahsiyet Sigmund Freud'u canlandırmak tereddütsüz kabul ettiği bir şey oldu. Mortensen film öncesi kendini tamamen Freud'un çalışmalarına adadı. Role titizce çalışarak hazırlandı. Freud'un doğum yerini, Viyana, Londra ve ayrıca Burghölzli'de yaşadığı yerleri ziyaret etti, kitaplarını okudu, fotoğraflar ve film kayıtlarıyla görünüşü ve davranışları üzerine çalıştı, hatta Freud'un içtiği sigaraları arayıp, buldu.

Mortensen'in Freud çalışması, kıyafetleri ve mizahını da kapsıyordu. Bu konuda oyuncu şöyle diyor; "Freud çok uzun yıllardır aynı şekilde, on dokuzuncu yüzyıl tarzında giyinmeye devam ediyordu. Yazılarını Almanların on sekiz ve on dokuzuncu yüzyıllarda yazdığı Almanca'yla yazıyordu. Bu tutumunu asla değiştirmede. Yazılarında ve sunumlarında hep bir resmiyet vardı. Jung'a yazdığı mektuplarda, her zaman yüksek bir zeka standardıyla hitap ediyordu ama konuşmalarında nükteli ve cana yakındı. Jung çok çok zeki bir adamdı ama Freud'dan da çok farklıydı."

Freud düşünce ekolünde, hastalarına mevcut durumları hakkında gerçeği söylemenin önemli olduğuna inanıyordu. Ona göre hastalar bu durumla başa çıkabilmeliydi. Jung'sa tam tersi hastalarına süreç içindeki dönüşümlerinde nerede durduklarını açıklamanın ve değişim

sürecinde onlara yardım etmenin önemine inanıyordu. Fassbender, iki adam arasındaki farkı şu sözlerle anlatıyor; "Jung tecrübelerine daha açıktı. Örneğin, gezegen etkileşimi ve ruhlara bağlantı kurma fikri ilgisini çekerken, Freud psikolojinin tek bir formu üzerinde duruyor, tüm nevrozların aslında cinsel orijinlerden çıktığı gerçeğine inanıyordu. Bence Jung bunun çok da özellikli bir fikir olmadığını düşünüyordu."

Mortensen, Freud'un metotlarının Jung'unkilerden farklılık göstermesinin, Freud'un hastaların sorunlarına potansiyel çareler bulmaktansa, sorunlarını anlamalarına dayandığını hissetmişti. Mortensen, Freud'un ağzından şöyle bir açıklama getiriyor; "İnsanları tedavi etmek zorunda değiliz. Amacımız bu olmamalı. Amacımız, onları dinleyip anlamaktır. Onlara yardımcı olabilmek ve neyin nasıl işlediğini kabul edebilmek için, neleri nasıl yaptıklarını, nasıl hissettiklerini doğru tahlil etmemiz gerekiyor."

Cronenberg'in hayranlık duyduğu şey, ikilinin yaklaşımları, fikirleri ve yaşlarıydı; "Jung'un 29 yaşındayken, Freud'un 50 yaşında, kariyerinin ve zekasının doruklarında olduğunu görmek benim için ilgi çekiciydi. O esnada henüz bu kişileri pek tanımıyorduk çünkü teorilerini yaratırken, bir usta-çırak ilişkisi oluşturuyorlardı. Jung, Freud'u bir baba figürü gibi görüyor, hatta mektuplarında çoğu kez bu şekilde hitap ediyordu."

Otto Gross – Vincent Cassel

Otto Gross'un kritik rolü ödüllü aktör Vincent Cassel'e teklif edilmişti. Cassel daha önce, Viggo Mortensen'le beraber Eastern Promises filminde Cronenberg'le çalışmıştı. Dolayısıyla ikiliyle tekrar çalışma fırsatının üzerine balıklama atladı. Cassel için, Jung ve Freud'dan oldukça farklı bir yaklaşım sunan bir psikiyatri canlandırma şansı demekti bu. Gross, uzmanlaşılacak bir konuda konuşabilmek için, hayatın tam anlamıyla tecrübe edilmesi ve hayatın bu kanaatle yaşanması gerektiğine inanıyordu.

Gross düşüncelerinde, davranışlarında ve kıyafetlerinde moderndi, yaşadığı çağa göre neredeyse sıra dışıydı. Bu durum Cassel'in ilgisini çekmişti. Cassel bu konuda şöyle diyor; "Otto Gross gerçekten hastaydı. Uyuşturucu kullanıyor ve bir sürü kadın ve çocukla, her an her yerde farklı ilişkiler kuruyordu. Canlandırıdığım karakterin yapısını özetleyen bir replik var, "Hiçbir zaman hiçbir şeyi bastırma". Dolayısıyla o da ne istiyorsa onu yapıyordu. Sanırım bu durum onu biraz nihilist bir karakter kılıyor."

Gross Jung'la; Jung'un Freud'un metotlarını sorguladığı ve Sabina'nın onda duygusal ve cinsel duygular uyandırdığı bir dönemde tanışıyor. Jung'un, kişisel sınırlarını ciddi anlamda aşmayı sorguladığı ve Sabina'yla olan doktor-hasta ilişkisini çığnemeyi düşündüğü konuşmada Gross bir bakıma, Jung ve Sabina arasındaki cinsel ilişkide bir katalizör vazifesi görüyor.

Gross, Jung'un Sabina'yla cinsel bir ilişkiye girmeyi arzuladığını ama bundan korktuğunu öne sürüyor. Vincent Cassel bu durumu şöyle açıklıyor; "Otto Gross aşırı çekici, oldukça zeki, hayatı ve teorileri konusunda çok cesur biriydi. Bence, konuştukları sahnelerde Jung, ondan bir onay bekliyor ve Otto Gross da ona duymak istediği şeyleri söylüyor. Bu konumu psikoloji çevrelerinden soyutlayacak olursanız karşınıza konuşan iki kişi çıkar. Ve ben de ona, bu kıza karşı nasıl davranması gerektiğini salık veriyorum. Onun doktor olması, kızın hasta olması, benim de bir doktor ve hasta olmam hariç tabii ki. Bu da her şeyi tehlikeli bir kombinasyon haline getiriyor."

Jung'un Sabina'ya gösterdiği ilgi ve sürüklendikleri cinsel beraberlik, Sabina'da güçlü duyguların doğmasına sebep oluyor. Knightley bu durumu şu şekilde açıklıyor; "Bence, o yıllarda kadın olması, Rus olması ve ayrıca bu korkunç hastalığa sahip olması yüzünden, hemen her şey bir noktaya kadar onu dünyadan soyutluyordu. Sabina'nın Jung'u, onu hastalığından kurtarıp, özgürlüğüne kavuşturan biri olarak gördüğüne inanıyorum. Sık sık bir öznenen diğerine kayan cinsel kompleksle, oldukça yıkıcı bir ilişki yaşadığını düşünüyorum. Çünkü davranış kalıbı bu yönde ve bu kompleksi Jung'a geçirmesi halinde, bunun oldukça mazoşist bir ilişki haline geleceğini hayal edebiliyorum."

Sarah Gadon – Emma Jung

Kanadalı aktris Sarah Gadon, Jung'un sadık karısı, Emma Jung rolüne uygun görülmüştü. Gadon kendini, senaryoda, karakterlerde ve karakterlerin hem profesyonel hem de kişisel ilişkilerinin birbirine karıştığı tutkuya kaptırdı. Gadon, Emma'nın cemiyet yaşantısındaki konumu, evlilik ve aile kurumunda üstlendiği görev bilinciyle, kocasını daima desteklemesini şu sözlerle açıklıyor; "Carl ve Emma'yla evliliklerinin başlangıcında, Emma ilk çocuklarını doğurmadan önce tanışıyoruz. Bu çok ilginç bir durum, çünkü Carl Sabina'yla ilişkiye girdiğinde, evlilik sorunlarının su üstüne çıktığını görüyoruz. Bence Emma'nın bu evlilikten pozitif beklentileri var ama hikaye ilerledikçe, inandığı görevleri yerine getirmekte ne kadar zorlandığını görüyoruz. Bence Jung'un hayatında önemli bir rolü var çünkü hem aile yaşamını bir arada tutuyor, hem de Jung için bir destek vazifesi görüyor. Onun desteği olmadan, Jung yapmakta olduğu şeyi yapamaz."

Sabina ve Emma gibi, o çağın kadınlarını pek tanımıyoruz, çünkü onlar birer kadın ve genelde kadınların ev ve aile ortamı dışına çıkmaları o dönemde pek tasvip edilmiyordu. Sabina'nın psikanaliz dünyasına ve dolayısıyla modern düşünceye yaptığı katkı, bu yüzden oldukça önemli. Jeremy Thomas'ın dediği gibi, "Freud ve Jung'un, yirminci yüzyıl psikanalizine yaptığı olağanüstü katkı hakkında şimdiye kadar önemli bir film çekilmemişti. İkilinin profesyonel ilişkilerini, aralarına giren Sabina Spielrein'in hikayesini anlatarak ortaya koyan TEHLİKELİ İLİŞKİ tam anlamıyla böyle bir film."

DAVID CRONENBERG'LE RÖPORTAJ

Amy Taubin / Film Comment (4.10.2011)

Bu röportaj, David Cronenberg'in entelektüel macera filmi "*Tehlikeli İlişki / A Dangerous Method*"un New York Film Festivali'ndeki gala gösteriminden birkaç gün önce gerçekleşmiştir. Film, psikanaliz akımının ilk yıllarında Freud ve Jung arasında yaşanan ünlü çekişmeyi, Sabina Spielrein'i merkez alarak resmediyor. Zeki bir Rus Yahudisi olan Spielrein, henüz genç bir kızken histeri hastalığı Jung tarafından tedavi edilir, hastasıyken Jung'la ilişki yaşar. 20li yaşlarının başında tıp fakültesinden psikiyatri diploması sahibi olur ve Jung'a olan aşkı devam ederken analizci olup, Freud'la çalışır.

Christopher Hampton'ın yazdığı senaryo, 2002'de yine kendisine ait *The Talking Cure* oyununa dayanıyor. Bu oyunun senaryosu ise, psikanalizin ilk yıllarının ayrıntılı tarihini içeren John Kerr'in 1993 tarihli *A Most Dangerous Method* kitabını temel almaktadır. Kerr kitabında; 1977'de Naziler tarafından Sovyetler Birliği'nde öldürülen Spielrein'in, ölümünden 35 yıl sonra bulunan yazılarını (Spielrein'in güncesi ve Freud ve Jung'la olan mektuplaşmaları) ön plana çıkarır. Cronenberg uzun bir süredir Freud ve psikanaliz üzerine bir film yapmayı istemektedir. Hampton'ın Spielrein'in hikayesini oyunlaştırması, ihtiyacı olan öyküsellliği kazandırır.

"Tehlikeli İlişki" filmiyle ilgili, Toronto ve Venedik'te filmi seyreden eleştirmenler arasında tartışmalara yol açan birkaç görüşü ele almak istiyorum. Öncelikle, Keira Knightley'nin muazzam performansını konuşalım.

Keira'nın performansının tartışmalara yol açmasını anlıyorum ama bunu yanlış bir fikirde direnme olarak görüyorum. Sanırım performansı tartışmalı bulan kişiler, filmin başındaki karakter tanımlamasını aşırı bulup, bu durumu abartılı rol yapmak olarak değerlendiriyor. Ama Keira da, ben de; hem Jung'un tarif ettiği arazları, hem de histerinin niteliğini fazlasıyla yumuşak gösterdiğimizi düşündük. Hastalığı gerçekte olduğu gibi canlandırsak seyretmesi dayanılmaz olacaktı. Charcot ve diğerlerinin film ve fotoğraflarını gördüğümüzde Keira'ya, "Kadının yüzü ve ağzına odaklanalım çünkü korkunç şeyler söylüyor, dolayısıyla bir yanı bu sözleri içinden atmaya çalışırken, bir yanıyla da bastırmaya çalışıyor. Bu durum deformasyonla beraber bir sürü bozulmaya sebep olacaktır" dedim. Elbette Keira kendi yorumunu ortaya koydu ve bunun gerçeğe oldukça yakın olduğunu düşündük. Ardından, film ilerledikçe ve Sabina semptomlarından bir şekilde kurtuldukça, Keira olağanüstü bir performans yakaladı bence. Filmin sonuna doğru, hâlâ içten içe histerik semptomları

hissediyorsunuz ama Sabina gerçekten değişmiş oluyor.

Elbette başlangıçtaki görüntüleri seyretmek rahatsız edici. Sabina tedavi olmak istiyor çünkü aciz bir durumda. Toplum yaşantısını sürdüremiyor. Konuşamaması ve aniden gözyaşlarıyla sonlanan histerik kahkahalarıyla bu deformasyon, muhtelif sebeplerle tetiklenebiliyor. Bu yüzden histeriyi ve Sabina'nın tedavi ihtiyacını göstermemiz gerekiyordu ve arazların azalmasıyla beraber ineceğimiz bir seviye olmalıydı. Bana göre bu gayet açık bir anlatım.

Bence, filmdeki özdeşleşmenin anahtarı Keira.

Evet.

Filmin başındaki sahnelerde, kadının bedeni ve yüzündeki deformasyon yüzünden böyle düşündüm. Filmi seyrederken, sinirsel ağ üzerinden kadınla hareket odaklı bir bağlantı kuruyorsunuz. Ya da kuramıyorsunuz, sanırım öyle bir durumda da yabancılaşma kaçınılmaz oluyor.

Freud'un dehası, insan bedeninin *psikeden* ayrı düşünölemeyeceği konusundaki ısrarıydı. Bedeninizde olup bitenler zihnimize yansır ya da bunun tam tersi söz konusudur. Dolayısıyla "konuşarak iyileştirme" sadece konuşmaya dayanmaz. Aynı zamanda bedene de hitap eder çünkü beden dili diye bir şey vardır. Freud bunu anlamıştı ve biz de filmde bu anlayışı kullandık.

Keira'nın oyunculuğunu nasıl yönettiğinizi anlatır mısınız? Bir oyuncu için en zor şey, aynı anda birbiriyle tezat tepkileri verebilmektir. Keira da bunu olağanüstü bir şekilde başarıyor.

Bu başarı tamamen ona ait. Christopher'dan (Hampton) bir yiğin kitap aldı, ardından ne kadar Rus aksanıyla konuşması gerektiğini ve ilk sahnelerdeki histeri seviyesinin ne olması gerektiğini konuştuk. Ama bunu nasıl ortaya koyacağı tamamen kendisine aitti. Üç günlük çekimden sonra, programımızın beş gün önündeydik. İlk sahneler için uzun zaman ayırmıştım çünkü Keira'nın neye ihtiyacı olduğunu bilemiyordum. Daha önce onunla çalışmamıştım. Çektięimiz ilk sahneler o zorlu sahnelerdi. Ama Keira olağanüstüydü. Sadece birkaç tekrar aldık. Hepimiz ona hayran kaldık. İnanılmaz bir şekilde iyi hazırlanmıştı. Elinde her türlü notla dolu bir dosyası vardı, dönemin müziklerini dinler, ardından sahneleri canlandırırđı.

Üstelik çok da keyifliydi. "Benimle konuşmayın, karakterimin havasındayım" gibi bir Metot Oyunculuęu yoktu. Gülerdi. Viggo (Mortensen) ve Michael (Fassbender) eğlenceli adamlardı, Vincent da (Cassel) öyle. Hepimiz öyleydik ve Keira da her an bizimle beraberdi. Ama bir yandan inanılmaz şeyler yapıyordu. Şu ana kadar çalıştığım en iyi aktrisler arasında olduğunu söyleyebilirim, ki hep en iyileriyle çalıştım. Bu yüzden, Keira'nın abartılı oynadığı yönündeki eleştirilerden rahatsızlık duyuyorum. Keira histerikti. Bu sadece bir deyim değil, o

yıllarda tıbbi olarak bir manası vardı bunun.

Beni kızdıran eleştirilerden biri de, filmin geleneksel, bağnaz, bir nevi "Masterpiece Theatre" filmi olarak tanımlanması.

O dönem, bağ ve bağcıklarla tanımlanabilecek bir dönemdi. Bunu kostümlerde, erkeklerin dimdik duran beyaz yakalarında ve kadınların korselerinde görebiliyorsunuz. İnsanların kendilerini bastırdıkları bir dönemdi. Karşılaştırma yapmadan önce insanların bir "Masterpiece Theatre" filmi seyretmelerini isterim çünkü hiç de öyle bir şey çekmedik. Laf olsun diye söylüyorlar bunu. Onlara cevabım şu: filme ihtiyacı olanı verirsiniz. Diğer filmleri hiç düşünmüyorum. İnsanların filme ne taşıyacağını düşünmelerini umursamıyorum. Herhangi bir şey taşımıyorum. Bir projeye karar verdiğim zaman, o işe saygıyla yaklaşıyorum. Sahte bir Cronenberg etiketi yapıştırmaya kalkışmıyorum. Sadece film çekiyorum. Projenin bir bölümü, dönemi ve insanları yeniden canlandırmaktı. Bu, mümkün olduğunca gerçekçi olmamız gerektiği anlamına geliyordu. Filmdeki insanların olabildiğince canlı olmasını istedim. Kokularını alıp, onları duyabilmek istedim. Bu bir tür sevgi. Onları tanımak istedim. Önem verdiğim tek konu buydu – bu insanların ve söylediklerinin gerçekliğini onurlandırmak. Filmde geçen konuşmaların hepsi gerçekten de bir zamanlar söyledikleri şeylerdi. Hepsi mektuplarda yazılı, çünkü dönem, yazışmaların yapıldığı bir dönemdi.

Bağnaz olmasına gelince, evet. Freud bu yüzden şoke ediciydi. İnsan bedeninin gerçekliğinde ısrarcıydı. Sürekli penisler, vajinalar, anüsler ve bedensel atıklardan bahsedirdi. Ve çocuk istismarı ve aslında ensest. Bu konular kabul edilemez şeylerdi. Çılgın bir film yapacak olursanız bu olgular kaybolur. Zamanın toplumunu ne kadar kontrollü gösterirseniz, Freud'un devrimci ve yıkıcılığını o kadar güçlü ortaya koyabilirsiniz. Ve Freud bunu biliyordu. Jung'la bu konuda konuşuyordu. Jung, seksten veya libidodan bahsetmemesi gerektiğini söylediği zaman, Freud ona, gördükleri konusunda dürüst olması gerektiğini ve bu gerçekleri ballandırarak ifade edemeyeceğini cevabını veriyordu. Dönemin tasvirini ironi veya postmodern düşünce anlayışına kapılmadan yapmak önemliydi. Anın içinde olmaya çalıştım – ben ve kameram oradaydı.

Biraz da kameradan konuşabilir miyiz? Son filmlerinizde geniş açı objektifler kullandığınızı biliyorum ama bu filmde dikkatimi çeken şey; geniş açının yarattığı uzamsal bozulmanın, ikili planlar ve aç/karşı aç plan sekanslarda ön plandaki kişiyle arka plandaki arasında yarattığı fark oldu. Bu durum öznelliğin bozulmasına yol açıyordu. Eşdeğerliği imkansız kılıyordu. Diğer kişi, kelimenin tam anlamıyla olduğundan daha küçük görünüyordu. Amacınız bu muydu?

Tam olarak tanımladığınız gibi düşünmemiştim. Bu konuya hep sezgisel yaklaştım. İlk sahneyi belirleyene kadar nasıl çekeceğimi bilmiyordum. Hangi objektifi kullanacağımı

bilmiyordum. Prova yapmam. Çekim tekniğimi belirlemeden önce, oyuncuların, kostümlerin, dekorun hazır olduğu çekim setinde olmam gerekiyor. Dolayısıyla, bir tiyatro sahnesindeki gibi sahneyi hazırladık. Görüntü yönetmenim ve ekibe sahneyi gösterdim. Ardından, bir tek o anda objektiflere bakıp, nasıl çekmek istediğime karar verdim. 25 ve 27 milimetrelik geniş açı objektifler kullandık. Yüzlere yakın çekim girdik. Fiziksel yakınlıktan bahsediyorum, yakın çekim objektiflerde olduğu gibi, fiziksel olarak uzak durup, optik olarak yakınlaşmaktan değil. Çok yakın olmak isteyince de, bahsettiğiniz efekt oluştu. Arka planı flu göstermedi ama biçimleri ve boyutları değiştirdi.

Jung'un sapkınlığını henüz filmin başlarında tescilleyen olağanüstü sahnelerden biri de, karısı üzerinde gerçekleştirdiği deneyde, potansiyel metresi Sabina'yı asistanı olarak kullanmasıydı. İlişki üçgenini pekiştirmede, öznellik ve arzuların devinimini göstermede çok başarılı bir sahneydi bu.

Ve tüm sahneyi o objektifle çektik, elleri bile. Çekim sırasında çok heyecanlandığım anlardan biri, eşinin çıkıp, Jung'un odaya girdiği sahneydi. Nasıl çekeceğimizi düşünürken -düşüncesi bile ürpertiyor- dedim ki, "Keira, kalkıp, Jung'un eşinin yerine geç. Ellerini kadının ellerinin olduğu yere koy, çünkü sen de bu kumpasta yer alıyorsun. Jung'la eşi arasına giriyorsun". Bu sahneyi çekene kadar aklıma gelmemiş bir şeydi bu.

Bana göre, Freud'un Sabina'yla, Jung'a karşı bir dostluk kurmasının temelinde yatan şey, her ikisinin de Yahudi olmasıydı. Açıkçası, Freud'un Yahudi'liğinin filmdeki önemi hakkında kimsenin bir şey söylememesini yadırgadım.

Evet. Yahudilik önemli bir etkendi ve biz de bunu olduğu gibi sunduk. Freud, Jung'un psikanaliz akımının lideri olmasını arzuluyordu çünkü Jung, toplum tarafından kabul edilebilir biriydi. Hristiyan ve Alman'dı ve ayrıca karizmatik ve yakışıklıydı. Ama asıl önemlisi, Jung'un Yahudi olmamasıydı. Hatta Freud, psikanaliz çevreleri hakkında "Hepimiz Yahudi'yiz" diyordu. Avusturya İmparatorluğu'nun kanıksanmış anti-semitizminde, Yahudiler kötü muamele görmese de, yine de her şey dikkate alınıyordu ve Yahudilere karşı bir kısıtlama ve ayrımcılık vardı. Asker olamıyorlar ya da hükumette yer alamıyorlardı. Jung bile, diğer psikanalizciler için itibarsız ve dejenere tanımını yapıyordu. Kastettiği şey, tüm psikanalizcilerin Yahudi olduğu ve psikanalizin; bir Yahudi bilimi, Yahudi mistisizmi ve yozlaşması olarak, göz ardı edilebileceğiydi. Tüm Hristiyan entelektüeller -Nietzsche, Wagner- Yahudilere ve Yahudiliğe kafayı takmıştı. Sürekli Yahudiliğin ne olduğu ve onları neyin rahatsız ettiğini anlamaya çalışıyorlardı. Jung da onlardan farklı değildi. Jung, daha sonra, psikanalizin sadece Yahudilerde işe yaradığını söyleyecek, hatta Yahudilerin diğer insanlardan ayırt edilebilmeleri için farklı giyinmeleri gerektiğini belirtecekti.

Ayrıca İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar şu İsviçre gölünün kıyısında oturdu.

İsviçreli'ydi. İsviçreliler tarafsızlar, değil mi? Yahudilik takıntısı ve bunun ne anlama geldiği o dönemde büyük önem taşıyordu. Ve bir tarafta, Sabina'nın Wagnervari Siegfried fantezisi ve bunun vebali vardı. Sabina için bu günah, Wagner'in operasındaki ensest ilişkiye karşılık gelen, Ari ırktan biriyle yaşadığı cinsel ilişkiydi. Bu konuda yazıları vardı ve filmde de bundan bahsettik. Freud ona, "Aryan ırktan olanlara güvenme, biz Yahudi'yiz ve hep Yahudi kalacağız" diyordu. Bu benim için çok önemli bir şey. Arka planda kalan bir şey değil. Doğru, perdede Yahudilere yapılan zulmü göstermiyoruz ama Freud hem profesyonel anlamda, hem de diğer bağlamlarda Yahudiliğin ne anlama geldiği konusunda dürüsttü.

YANIP TUTUŞAN ZİHİNLER

Psikanalizin Gizli Tarihi

Amy Taubin - Film Comment (Eylül-Ekim 2011 Sayısı)

David Cronenberg'in filmi "*Tehlikeli İlişki / A Dangerous Method*", yan yatan bir at arabasının penceresine yüzü yapışmış, çığlık atan bir kadınla açılır. Bu kadın, 17 yaşındaki Sabina Spielrein'dir (Keira Knightley). Kadının gerçek hayat hikayesi, bu dokunaklı, zekice kotarılmış, entelektüel macera filminin odağı olup, film; psikanalizin ilk yılları ve psikanalizin öncüleri Sigmund Freud (Viggo Mortensen) ve Carl Jung (Michael Fassbender) arasındaki gergin baba-oğul ilişkisine dair bir araştırma niteliğindedir. İkilinin bilinçaltının işleyişine dair yaklaşımları, bugün hala imgelemimizin çalışma şeklini tanımlamaktadır.

Christopher Hampton tarafından yazılan film senaryosu, Ralph Fiennes'in Jung'u, Jodhi May'in Spielrein'i canlandırdığı, 2002'de Londra'da Royal National Theater tarafından sahnelenen "*The Talkin Cure*" oyununa, yapı ve diyalog olarak bağlı kalıyor. Hem oyun hem de film konusunu; John Kerr'in 1992'de yazdığı, psikanalizin gelişim tarihini ayrıntılarıyla ele alan kitabı *A Most Dangerous Method*'a borçludur. Kerr'in kitabı; Spielrein üzerine yapılan araştırmalar, Freud ve Jung'un teorileri, çalışmaları ve özel hayatları üstündeki etkisini ele alarak ünlü ikilinin ekolüne yeni bir bakış getirir. Hali vakti yerinde, eğitilmiş bir aileden gelen, zeki bir Rus Yahudisi olan Spielrein, oldukça şiddetli geçen ve kadını aciz bırakan histeri nöbetlerinin tedavisi amacıyla 1904'de Zürih'e gönderilir. Spielrein, Jung'un ilk psikanaliz hastalarındandır. Jung'un deneysel yöntemi "the talking cure – konuşma tedavisi" sayesinde iyileşir, bir sonraki yıl tıp fakültesine girer ve beş yıl sonra psikiyatri dalında diplomasını alır. Yine bir Rus Yahudisi olan bir doktorla evlenir, iki kızları olur, 10 yıl kadar Cenova'da çalışır, tezler yayınlar. Bu tezlerden biri, Freud tarafından "ölüm içgüdüsü" teorisine kaynak gösterilir. 1923'de psikanaliz dalında ders vermek ümidiyle Rusya'ya döner. Rusya, Spielrein'in yokluğunda Sovyetler Birliği haline gelmiştir. Stalin dönemi sırasında üç erkek kardeşi öldürülür, eşi de delirerek ölür. Spielrein ve kızları, Stalin dönemini atlatır; fakat 1941'de ikamet ettikleri, Don nehri üzerindeki Rostov kasabasında Naziler tarafından idam edilir.

Hampton'ın tiyatro oyunu gibi, Cronenberg'in filmi de (görünüştaki klasik biçimine rağmen, son derece Cronenbergvari bir çalışmadır bu) 1904-1913 tarihleri arasında geçmektedir. Film, Jung'un Spielrein analizini ve aralarındaki pek de gizemli sayılamayacak, fırtınalı aşk

ilişkilerini resmederken -ki bu aşk, Spielrein'in hastalığı sırasında başlamıştır-, arka planda Jung'un evliliği ve Jung'un Freud'la olan talihsiz ödipal kompleks ilişkisi yer almaktadır. Ölçülü melodramatik anlatım, birbirine kenetlenen iki üçgen üzerine kurulmuştur. Spielrein her ikisinde de, istikrarı bozan bir fazlalık konumundadır. Üçgenlerden daha aşık olanı, ya da başka bir deyişle geleneksel olanında, Jung, Spielrein ve Jung'un eşi Emma (Sarah Gadon) vardır. Diğerleri sadece, kişi olaylara psikanaliz objektifinden baktığında ortaya çıkmakta, film de seyirciyi bu bakışa teşvik etmektedir. Cronenberg'in altını çizdiği (bazen de neşeli bir etki yaratan) ironilerinden biri, psikanalitik girişimlerde aktarım ve karşı aktarım, yansıtma ve içe atım gibi tekbenci tuzakların yer almasıdır. ("*Tehlikeli İlişki*"de , "*Social Network*" ya da televizyondaki herhangi bir hastane dizisinde rastlanacak kadar çok mesleki konuşma bulunmaktadır). Jung'la olan ilişkisi tek taraflı bitirildiğinde, kendini ihanete uğramış ve terk edilmiş hisseden Spielrein, konsültasyon isteğiyle Freud'a yazarken, erkek kardeşini babasına şikayet ederek intikam alan bir kız çocuğuna benzemektedir. Spielrein ve Jung halihazırda, Wagner'in opera dizisi Ring'de, Ari prens Siegfried'in doğumuna yol açan Siegmund ve Sieglinde kardeşlerin birlikteliği benzeri bir ensest aşk fantezisini paylaşmaktadır. Ama Jung, şöhretine ve bağınaz Freud'la olan ilişkisine, Spielrein'le olan ilişkisinden daha fazla önem vermektedir. İlişkilerini örtbas etmeye çalışıp, kendine yönelik agresif cinsel yaklaşımlarına karşı direndiğini söylediği hastasını, fantezi dünyasında yaşayan biri olarak tanımlar. Sonunda Spielrein, tüm gerçeği olmasa da, Jung'un bazı şeyleri kabul etmesine sebep olacaktır. Yine de, Jung'un başlangıçtaki riyakarlığı, cinsel edimlerinin ahlak sınırlarını aşmasından bir yana, mistisizme kayışının Freud'da yarattığı kuşkuyla eklenecek; sonucunda da Freud'un Jung'u, varisi olmaya değer görüp görmediğini sorgulamasına yol açacak ve bu sorun aralarının tamamıyla bozulmasına sebep olacaktır.

"*Tehlikeli İlişki*" filminin konusu hemen hemen böyle. Gerçek olamayacak kadar güzel bir hikaye olduğu için, gerçek yaşamda onlarca yıl halı altına süpürülebilecek tarzda bir konu bu. Ama yetmişlerin ortasında Spielrein'in (fevkalade bir hata örneğidir bu) Sovyetler Birliği'ne giderken ardında bıraktığı birtakım kağıtlar keşfedilir. Bunların arasında; Jung ve Freud'la olan mektuplaşmaları ve Jung'a olan romantik tutkusunu ve değişken ilişkilerini, cinsel edimleri için "şiir" kelimesini kod olarak kullanarak itiraf ettiği bir de günce vardır. Gerçekleri açığa vuran bu dokümanın okuyucuları (hatta böyle bir günceyi okuyarak patavatsızlık yaptığını düşünen okuyucular bile) tam olarak neler olup bittiğini anlayamaz. İkili hiç gol atmış mıdır, yoksa sadece karşılıklı tatminleri için top mu çevirmişlerdir? Hampton'ın sahne oyununda, yatak çarşaflarında kanın görüldüğü bir plan ve tutkulu öpüşmelerle biten birkaç sahne vardır. Ama Cronenberg için birkaç damla kan -bekaretin kayboluşunun klinik kanıtı-yeterli olmayacaktır.

"Deli değilim ben, biliyorsunuz" der Spielrein, Jung'un ofisinde yüksek arkalı bir sandalyede otururken. Dehşete kapılmış, köşeye sıkışmış bir hayvan gibi görünmekte, yüzü ve bedeni tutarsız kasılmalarla deforme olmaktadır. Alt çenesi öne çıkıp, kilitlenmekte, dudakları geri çekilip dişlerini ortaya çıkarmakta, kafası sağa sola çevrilmekte, bedeni sandalyede kasılmakta, elleri kah birbirine kenetlenmekte, kah aşağı yukarı hareket etmekte, sıkça bacakları içine bastırmaktadır. Aynı zamanda hem karşı koyamayıp, hem mastürbasyon yapma güdüsünü bastırmaya çalışmaktadır sanki. Söyleyebileceği şeylerin korkusu o kadar büyüktür ki, her bir kelime dudaklarından dökülmeden, boğazına düğümlenmektedir. Birçok filmde hareketlilik kamera hareketleri ve kurgu ile yaratılır ve genellikle büyük aksiyon sahnelerinde ortaya konur. Bir performansın, izleyicinin sinir ağını harekete geçirmesi ve anlatım boyunca bedensel kimliğin seyirciye uzun süreli yansıması ender rastlanan bir durumdur. Özdeşleşme isteğini değil, daha çok perdedeki karakterin sinir sistemine bağlanma hissini ve bu bağlantı sayesinde duygusal empati ve zihinsel anlayışa ulaşmayı kastediyorum.

Cronenberg'in başlıca öznesinin, beden ve zihnin birbirinin içine girmesi olduğu söylenebilir mi? Psikanaliz dünyası hakkında bir film ortaya koyup, kahramanına konversiyon histerisiyle (sözlük anlamıyla, fiziksel çatışmanın fiziksel davranışa dönüşümü) acı çektirirken, konuya neredeyse tuhaf bir açıklık ve sözgelimi "*Ölü İkişler / Dead Ringers*" filmindeki bedensel dehşetten, bir şekilde daha farklı bir bakışla yaklaşabiliyor. Üstelik, söz konusu filmin "*Tehlikeli İlişki*"yle birçok ortak noktası bulunuyor. Her iki filmde de mazoşist bir kadın hasta, gücünü bağlı bulunduğu kurumdan aldığı şüphe götürmez bir erkek doktorun tedavisinden sağ salim çıkıyor. Sonunda Spielrein'i mahveden şey, Jung'un berbat ve ahlak dışı tedavi yöntemi değil; libidonun doğası gereği varisleri arasında çıkan tartışmaların yanı sıra, Freud'un anti-Semitizm endişeleridir. Son on yılda, Cronenberg'in çalışmalarında Yahudi kimliği ve anti-Semitizm üzerine sorgulamalar ortaya çıkmaya başladı ve "*Tehlikeli İlişki*"de Freud karakteri, bu konuyu iyice ön plana çıkarıyor. Freud mirasçısı olarak Jung'u seçmiştir, çünkü psikanalizin Aryan ırktan bir doktora ihtiyacı olduğunu düşünmektedir. Ama Jung'un zekası, yeteneği ve ahlak anlayışından şüphelenmeye başladığında, Jung'un lekelediği ve istismar ettiği kadının bir Yahudi olması, bu şüpheyi giderek ağırlaştırır. Freud, "Yahudi'yiz ve Yahudi kalacağız" diye yazar Spielrein'e. Bu mektup filmde, Freud'un, Spielrein'in "Aryan Prens" fantezisinden vazgeçmesine sevindiğini söylediği başka bir mektupla beraber yorumlanır. Zayıf, kendi kendini aldatan Jung için neredeyse üzülsünüz.

Ve Cronenberg, oynadığı kötü adam rollerinde bile derin bir hüznün hissini apaçık belli eden bir aktör olan Fassbender'e rol vererek, karakterini sempatik göstermek adına kendi çizgisini

dışına çıkıyor, ama konumuz bu değil. "*Tehlikeli İlişki*", karakterlerle ilerleyen bir film ve oyuncular, özellikle de Knightley, çok başarılı. Filmin başındaki sahnelerde grotesk davranışlarla çok büyük bir risk almakla kalmıyor, aynı zamanda Spielrein'in kendine has psikolojik kırılmalı ve sağlam zekasının -zihni olduğu kadar, bedeni de yanıp tutuşan-birlikteliğini başarılı bir şekilde yansıtıyor. Filmde, Spielrein tam olarak tedavi olmuyor ama içsel ve dışsal tehditlere göre büyüyüp, küçülerek çeşitlilik gösteren fiziksel semptomlarını kontrol etmekte bir yere kadar başarı sağlıyor. Fassbender'in profesyonel poker oyuncusu edasının ardında keşfettiği şaşkınlık ve hatta umutsuzluk, onun için mükemmel bir örnek oluyor (eminim, birçok seyirci kendini Jung'la özdeşleştirip, filmin içine girebilecektir). Jung'la olan analitik seanslardan bir tanesinde Spielrein, histeriye sebep olan şeylerden birini açığa vurur. Babasının onu dövmesi değil, ama dayak esnasında hissettiği cinsel arzunun onda yarattığı utançtır bu. O anda Cronenberg, Jung'a yakın çekim girer ve Jung'un gözlerinde anlık bir heyecan pırıltısı görürüz, ki bu, "konuşma tedavisi" yönteminin başarıya ulaştığının bir kanıtı olarak adlandırılabilir. Ama birkaç ay sonra Spielrein'in yatak odasında, Jung'un kadını kırbaçladığını görürüz ve çok daha karmaşık bir şeylerin olduğunu anlarız. Filmin sonunda akan yazılarda şu ibare okunmaktadır, "Bu film tamamen gerçek olaylara dayanmaktadır ama bazı sahneler, özellikle de kapı arkasındakiler, tahmin niteliğindedir".

Melodram, profesyonel jargonun bolluğu ve yatak odasındaki kırbaçlara rağmen, "*Tehlikeli İlişki*" süssüz değilse de fazlalıktan kaçınan bir film; zaman kullanımında Bressonvari bir eliptikliği var. Ayların, hatta yılların geçişi sıklıkla, açılıp kapanan bir kapı yardımıyla ortaya konuyor. Howard Shore'un müziği, geç dönem Beethoven ve erken dönem Wagner arasında gidip gelerek dengeli bir atmosfer sunuyor. Filmi, alt metni kadar -Freud'un bilinçaltı konsepti- radikal yapan şeyse, Cronenberg'in ikili, üçlü planları ve ters açı perspektifleri (vya da genel olarak dendiği gibi açı-karşı açı sahneleri). Son filmlerinde Cronenberg, mekanı düzleştirip, ön plandaki oyuncuları, arka planda yer alanlardan oransızca daha büyük gösteren geniş açı lensler kullanmaya başladı. Geniş açı lens kullanan yönetmenlerin çoğu, bu distorsiyonu hareketle telafi etme yolunu seçiyor. Ama bu filmde, özellikle de "konuşma tedavisi" sahnelerinde Cronenberg öznellik üzerine bir şeyleri ortaya çıkarma adına bu orantısızlığı kullanıyor. Bu özneliğin ortaya çıkardıklarıysa; kişisel gerekçelerin, kişinin algısını küçültürken nasıl bir başkasının anlayışını büyüttüğü ya da tam tersi. "*Tehlikeli İlişki*" bu bağlamda, insan ilişkilerinde gerçek manada bir karşılıklılığın yokluğunu ele alan trajik bir çalışma haline geliyor.

Film Spielrein'le açılıyor dersek eğer, kapanış ve son cümle de Jung'a ait. Evli ve hamile Spielrein veda etmeye gelmiştir. Garip bir şekilde filmde ilk kez, bunun Spielrein için olduğu

kadar, Jung için de ciddi bir aşk ilişkisi olduğu gerçeğini fark ederiz. Jung'un ailesine ait evin arka bahçesinde, göl kenarında oturmaktadırlar. Spielrein gitmek üzere hareketlenirken, Jung kendini süregelen katatonik depresyonundan kurtarıp, Spielrein'i neden terk ettiğini açıklar: "Bazen yaşamaya sadece devam edebilmek için affedilmez bir şey yapmak gerekir". (Gerçek hayatta Jung'un Spielrein'e yazdığı son mektup bu cümleyle bitmektedir). Bu can acıtıcı derecede üzüntülü, romantik bir andı ama sinemadan çıktığımda, Jung'un İkinci Dünya Savaşı sırasında, İsviçre'de bir göl kenarında otururken vereceği tüm affedilemez ödünleri düşünmekten kendimi alamadım. Kesin olan bir şey var ki, bu büyük bir film.

Fragman (1080p, MOV, 128mb): <http://www.sendspace.com/file/groofi>

Film görselleri (26 x JPEG, WinRAR, 200mb): <http://www.sendspace.com/file/01qv2o>